

Slovensko gledališče. O letošnji sezoni nam preostaje le še nekoliko splošnih opazk.

Vseh predstav je bilo 70, in sicer 35 dramatiških in 33 opernih; dva večera smo imeli priliko, videti obenem dramo in opero. Dram je bilo 8 novih, in sicer 5 klasiških dram in pa izvirna slovenska burka »Napoleonov samovar«; opera pa nam je prinesla 4 novosti.

Iz domačega, oziroma slovanskega repertoarja je bilo vzetih 5 dramatiških predstav, in sicer so se po enkrat igrale igre »Napoleonov samovar«, »Otok in Struga« in »Medved snubač«, dvakrat pa »Tretja hči«.

Operne novine pretekle sezone pa so bile poljska opera »Halka«, »Ver-dijevi »La Traviata« in »Ples v maskah« in pa Nicolajeva »Vesele ženske vind-zorske«.

Domača opera je bila Parmova »Ksenija«.

Ti suhi podatki osvetljujejo dovolj jasno delovanje in stremljenje vodstva našega gledališča. Zahtevalo se je v prejšnjih letih po nekod, da se neguj bolj drama, in mi sami smo bili izrekli željo, naj bi med opero in dramo vladalo vsaj ravnotežje.

Iz gorenjega poročila je razvidno, da intendancija ni bila gluha napram tem opominom.

Poudarjalo se je nekje tudi, da opereta povsod propada, da nima pri-hodnosti, in tudi mi smo bili med tistimi, ki se niso ogrevali zanjo.

Tudi na take želje se je ozirala intendancija, a baš to je bilo po mnenju drugih zopet napačno, in zlasti v predpustnem času so se čule opazke, kakor bi intendanciji nedostajalo potrebne agilnosti in razumevanja za časovne potrebe.

Druga leta se je intendanciji tudi očitalo, da spravlja na oder le preveč takih proizvodov, katerih vrednost je zelo dvomna, a letos je bil repertoar, kakor je videti, našemu občinstvu spet preresen.

Iz vsega tega se da sklepati, kako težko je ustreči zahtevam, katere stavi občinstvo do gledališča.

Še najbolj upravičena je menda pritožba tistih, ki so nezadovoljni s tem, da se ni spravilo na oder nobeno moderno delo.

Toda ne sme se prezreti pri tem, da je uprizoritev modernih iger zelo draga, da pa mora vodstvo našega gledališča ščediti. Tudi izkušnje, ki jih je imela intendancija do sedaj z modernimi igrami, je niso k temu izpodbujale. Naposled pa je treba upoštevati tudi to, da so naši igravci bolj sposobni za klasiško, nego za moderno dramo, in da bi jim bilo za moderne drame treba še obilo vaje in učenja. Seveda ni naperjena ta naša pripomnja proti vsem igravcem brez izjeme.

Kdor natanko premisli in preudari vse to, mora priti do spoznanja, da je zaslužilo naše gledališče v pretekli sezoni od občinstva več podpore, nego je je dobivalo.

Dotekniti se nam je tu pereče točke, katere bi se najraje izognili, ko se nam ne bi ta opustitev zdela škodljiva. Ne pomaga vse nič, treba je povedati na vsa usta, da je postalo naše občinstvo nasproti gledališču apatično; našemu občinstvu nedostaje ljubezni in navdušenja do stvari, ali — ker je, v našem slučaju isto — nedostaje mu rodoljubja.

Kje da tiče te neljube prikazni vzroki, o tem bi se dalo mnogo napisati, ali preskopo nam je odmerjen prostor, nego da bi se mogli spuščati na tem

mestu v tak razgovor. Toliko pa rečemo brez ovinkov: Kdor s katerimikoli izgovori obrača našemu gledališču hrbet, po naših mislih ni rodoljub.

Saj je mogoče, da je v taktičnem oziru tudi intendancija kaj zakrivila — in če je, mi tega gotovo ne odobravamo; a da se je mnogo trudila, da bi zadostila svoji nalogi, temu se ne da ugovarjati — in to je pred vsem odločilno.

Sicer pa sta intendancija in gledališče dva povsem različna faktorja. Osebe, ki so v intendanciji, so nam lahko simpatične, ali tudi ne; gledališče pa je navadno podjetje, katero po možnosti podpirati, je vsakega narodnjaka sveta dolžnost. Kujati se radi te ali one osebe ter škodovati stvari sami, se zdi nam otročje in pa — nerodoljubno.

Semtertja se čuje tudi očitajoči vzklik: »Eh, kdo bode gledal vedno ene in iste osebe na odru!« Tudi ta izgovor se nam ne zdi povsem veljaven. Res je, da se človek nekoliko naveliča, ko gleda leto za letom enega in istega igravca in pozna tako rekoč že vsako njegovo kretnjo, vsako njegovo navado in razvado. Toda treba pomisliti, da se na dvornem gledališču tudi ne menjujejo vsaki hip igravci! Vemo sicer, da primera nekoliko šepa; kajti ondukaj so pravi umetniki! Toda tudi umetnikove osebe se človek sčasoma naveliča, ako jo ima vedno pred očmi. Da se navzlic temu ondu ne čujejo take pritožbe, je pač vzrok to, da tu v prvi vrsti odločuje vendarle igra, a ne igravci. Zato pa bi se tudi ob naših neizogibnih razmerah ne smelo gledati toliko na menjavanje oseb, nego na napredek igravcev v izvrševanju naloge; takemu napredovanju podlaga pa je pred vsem pridnost.

Da je napredek možen, o tem so se pri posameznih igravcih prepričali pač vsi, ki zahajajo v gledališče.

Kjer ni opaziti nič napredka, ondu naj se postopa po naših mislih radikalno, in igravce, ki svojega poklica ne ume ali noče umeti, ki misli, da je za občinstvo, ki sedi pred njim, kmalu kaj dobro, naj se odstrani brez pardona in če bi tudi prišlo zategadelj gledališče za nekaj časa v zadrego.

Sicer pa, ali je naše gledališče res tako slabo? Morda se bode zdelo komu primerjanje našega gledališča neumestno, toda mi mislimo, da to ne more škodovati. Ker z Nemci tekmuje, se moramo z njimi tudi primerjati!

Priznamo, da smo bili letos nekolikokrat v nemškem gledališču, to pa zlasti radi tega, da bi se prepričali, v čem nadkriljuje nemško gledališče naše, zlasti ker smo vedeli, da je nemško gledališče letos vseskozi bolj obiskovano, nego slovensko. Zaključek našega opazovanja je bil ta-le:

Moderna drama se je izvajala zares prav dobro, in zbudila se nam je želja, da bi se moglo tudi pri nas uprizoriti kaj takega enako dobro. Zato naj tudi omenimo na tem mestu, da se nam vidi vsekakor potrebno, da storimo za dramo še nekoliko več, nego smo doslej. — Vse drugo pa, kar smo videli v nemškem gledališču, nas je zelo pomirilo in potolažilo. Bili smo na pr. tudi pri Costovem »Bratu Martinu«, za katerega se mi nismo nikoli posebno razgrevali, a šli smo ga gledat, ker je imel nastopiti kot gost Adolf Fröden, za katerega je bila naslovna igra baje spisana. Reči moramo, da smo se vračali iz gledališča oduševljeni — ne za nemško, nego za naše gledališče. Če bi našemu Inemannu ne delalo semtertja še neznanje jezika nekoliko težkoč, bi bil najmanj tako dober »Brat Martin«, kakor Fröden, a kar se tiče postranskih ulog, so jih naši igravci vseskozi bolj opravili, nego v nemškem gledališču.

In kaj naj porečemo šele o nemški opereti? — opere, kakor je znano, niso imeli. Mi smo se le čudili, kako morejo Nemci kaj takega poslušati. Toda naši Nemci so previdni in ponižni ljudje; če jih pomiluješ radi borne operete, ti odgovore: »Moj Bog, to je pač vse po naših razmerah! Arme Leute kochen mit Wasser!« —

Nemci izprevidijo torej nedostatnosti svojega gledališča, a obiskujejo ga navzlic temu, ker vedo, da to zahteva njih ugled. Naj bi prišlo tudi naše občinstvo do takega prepričanja! ...

Z.

Pesmarica »Glasbene Matice«. Ob svoji 25letnici je izdala »Glasbena Matica« ličen zvezek, ki obsega izbor moških zborov slovenskega izvira pa tudi tujih skladateljev, ki so se udomačili. Zastopani so v zvezku zbori vseh onih skladateljev, ki so bodrili Slovence v jutranji zori njih narodne probuje, pesmi, ki so dolgo vrsto let ogrevale srca ljudstvu, ki se je bojevalo za svoj opravičeni obstanek. »Domovina«, »Naprej«, »Slovan«, »Slovenec sem« ... to je oni značilni ton, v katerem so peli stari domoljubi. V zbirki so tudi zbori, katerih ni smelo manjkati v dobi, ko se je jelo socijalno življenje Slovencev šele razvijati, na nobenem sporedu — in nekatere čujemo še dandanes pri ljudskih slavnostih, ker so se toliko prikupili narodovemu srcu. Zbirka pa obsega tudi zборе iz prejšnje in novejši dobe ki so, po svoji misli in po svoji izvedbi skladbe določnega umetniškega pomena — nekateri visoke vrednosti, kakor zlasti skladbe Foersterjeve (nov je tu zbor »Domu«, ki se odlikuje po izrazoviti ritmiki, po lepih kontrastih zbora in solov in po kontrapunktiški izvedbi) — drugi pa manjše, posebno velika vrsta skladb »liedertafelske« smeri. Nadrobna ocena vseh teh skladb bi tu ne bila na mestu; pisalo se je o njih že neštetiokrat. Večinoma so preje narodnostnega ali družbinskega pomena nego umetniškega. Sicer pa: če že sprejmemo s hvaležnostjo oni del knjige, ki obsega odlične skladbe, sprejmemo tudi ostalo v spomin na nedavno dobo, ko se je daniilo na slovenskem obzorju, ko je še spavala zlata ptica umetnosti, ko se je le tihoma tu in ondi oglašala. —

Vendar bi pa nekaj ugovarjal. Ker je izdala »Glasbena Matica«, ki reprezentuje v Slovencih čisto umetnost (saj v koncertih svojih jo goji), izbor umetniški neenako vrednih skladb, hoteč podati pregled glasbene literature v dobi 25 let svojega obstanka, bi bilo treba v kratkem vvodu pojasniti, zakaj se je privzela v zbirko ta in ona umetniški brezpomembna skladba, kakšen je njen pomen v drugem nego umetniškem pogledu, in umestno bi bilo razložiti, kako in kaj se je v rečnem razdobju pevalo, in kako so se sporedi po vsebini in pa po izvajanju razvijali; omenili naj bi se bili tudi tuji vplivi, ki so se pojavili pri posameznih skladateljih, o njih vzajemnem razmerju, in ne bilo bi niti odveč, zasledovati, kako so se razvile analogne razmere drugod, med Čchi, med Hrvati itd. S tem bi bila zadobila knjiga poleg praktiške vrednosti še pomen kulturno-historiškega spomenika, ki bi bil dostojnejši jubileja umetniškega zavoda, nego je zgolj, čeprav dobra — pesmarica. Bilo bi pač že čas, da se postavimo vendar že na višjo stopinjo!! Suhi životopisi, ki pa ne označujejo pomena poedinih skladateljev, in ki ne določujejo njih stopinje v literaturi, so morda dober materijal, pa tudi nič več nego le materijal. Da bi bila »Pesmarica« reprezentant današnjega razvoja slovenske glasbe, ne verjame vendar nihče iz odločilnih krogov, in ne bode tega trdil nihče, ki pozna razmere. Toda »Pesmarica« pride tudi v tujino, in tujcem bi bilo treba označiti sta-